

Мистецтвознавство

УДК 792.071.1:792.82-053.2/.5"1972/1978"(092)

Білаш Ольга Сергіївна

заслужений працівник культури України,
доцент кафедри класичної хореографії Київського
національного університету культури і мистецтв
bilash.olga96@gmail.com

**ДИТЯЧІ БАЛЕТИ ГЕНРІХА МАЙОРОВА:
ДО ІСТОРІЇ КІЇВСЬКОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ БАЛЕТМЕЙСТЕРА
(1972-1978 РР.)**

Метою дослідження є аналіз композиційних та художніх особливостей дитячих балетів ("Чіполліно", "Білосніжка та семеро гномів") відомого радянського балетмейстера Генріха Майорова, який впродовж 1972-1978 рр. працював на сцені Київського академічного театру опери та балету ім. Т. Шевченка. Зацікавлення минулим українського балетного театру, вивчення невідомих сторінок його історії, зумовлює актуальність даної публікації. **Методологія** роботи включає використання таких культурологічних методів дослідження як: загально-історичний (метод відбору та аналізу матеріалу), порівняльно-історичний (вивчення предмету роботи у його різних проявах), аналітичний (логічна систематизація фактів), біографічний (аналіз життєвого шляху). **Наукова новизна** роботи полягає у виявленні характерних ознак балетмейстерського почерку Г. Майорова, які сприяли збагаченню мистецької палітри вітчизняного балетного мистецтва, вплинули на розширення діапазону його жанрових можливостей. **Висновки.** За композиційною побудовою дитячі балети Г. Майорова "Чіполліно" й "Білосніжка та семеро гномів" не відрізняються від вистав для дорослих. У спектаклях широко представлені всі відомі сценічні хореографічні форми (варіації, дуети, тріо, квартети, ансамблі). Класичний танець цілком позбавлений елементів умовності, дія стрімко розгортається, для кожного казкового героя обрано виразну хореографічну лейттему та власний танцювальний малюнок, що відображує його пластичний характер.

Ключові слова: Генріх Майоров, балетмейстерське мистецтво, дитячі балети, Київський академічний театр опери та балету ім. Т. Шевченка.

Білаш Ольга Сергіївна, доцент кафедри класическої хореографії Київського національного університету культури і мистецтв, заслужений працівник культури України

Детские балеты Генриха Майорова: к истории киевского периода творчества балетмейстера (1972-1978 гг.)

Целью работы есть анализ композиционных и художественных особенностей детских балетов ("Чиполлино", "Белоснежка и семь гномов") известного советского балетмейстера Генриха Майорова, который в течение 1972-1978 гг. работал на сцене Киевского академического театра оперы и балета им. Т. Шевченко. Интерес к прошлому украинского балетного театра, изучение неизвестных страниц его истории, обуславливает актуальность данной публикации. **Методология** работы включает использование следующих культурологических методов исследования: общеисторический (метод отбора и анализа материала), сравнительно-исторический (изучение предмета работы в его различных проявлениях), аналитический (логическая систематизация фактов), биографический (анализ жизненного пути). **Научная новизна** работы состоит в изучении характерных признаков балетмейстерского почерка Г. Майорова, способствовавших обогащению художественной палитры отечественного балетного искусства, повлиявших на расширение диапазона его жанровых возможностей. **Выводы.** В отношении композиционного построения детские балеты Г. Майорова "Чиполлино" и "Белоснежка и семь гномов" не отличаются от спектаклей для взрослых. В них широко представлены все известные сценические хореографические формы (вариации, дуэты, трио, квартеты, ансамбли). Классический танец лишен элементов условности, действие стремительно разворачивается, каждый сказочный персонаж имеет собственную выразительную хореографическую лейттему и танцевальный рисунок, отображающий его пластический характер.

Ключевые слова: Генрих Майоров, балетмейстерское искусство, детские балеты, Киевский академический театра оперы и балета им. Т. Шевченко.

Bilash Olha, Associate Professor of the Department of Classical Choreography of Kyiv National University of Culture and Arts, Honored Worker of Culture of Ukraine

Children's ballets of Henry Mayorov. History of the Kyiv period of the ballet master's art (1972-1978)

Purpose of the research is to analyze the compositional and artistic peculiarities of children's ballets ("Chipollino", "Snow White and Seven Dwarfs") made by well-known Soviet choreographer Henry Mayorov, who used to work in Kiev Academic Opera and Ballet Theater named after T. Shevchenko from 1972 to 1978. The relevance of this publication is determined by the interest in the past of the Ukrainian ballet theater and research of the unknown pages of its history. **Methodology** of the work involves the use of such culturological methods as general-historical method (selection and analysis of material), comparative-historical method (study of the subject of work in its various manifestations), analytical method (logical systematization of facts), and biographical method (analysis of the way of life). The **scientific novelty** of the research lies in the revealing of the peculiar ballet-master features of Henry Mayorov, which contributed to the enrichment of the artistic palette of national ballet art, and influenced the extension of the range of its genre possibilities. **Conclusions.** By compositional construction, children's ballets of Henry Mayorov "Chipollino" and "Snow White and Seven Dwarfs" do not differ from adult performances. All well-known stage choreographic forms (variations, duets, trios, quartets, ensembles) are widely represented in the plays. The classical dance is completely devoid of the elements of the conditionality, the action is unfolding rapidly, and also each fairy tale hero has a distinctive choreographic leittem and his own dance figure, which reflects its flexible character.

Keywords: Henry Mayorov, ballet master's art, children's ballets, Kiev Academic Opera and Ballet Theater named after T. Shevchenko.

Постановка проблеми. Видатний балетмейстер сучасності Генріх Майоров – автор великої кількості балетів, безлічі хореографічних мініатюр і концертних номерів. Значна частина творчого шляху цього відомого майстра сцени була пов'язана з Україною. Він почав своє сходження до хореографічного Олімпу у Львівському державному театрі опери та балету ім. І. Франка (тепер – Національний академічний театр опери та балету ім. С. Крушельницької). Упродовж 1960–1969 років викладав характерний танець в Київському хореографічному училищі. У 1970 році вперше спробував власні сили в балетмейстерській роботі: поставив кілька концертних номерів для різних мюзик-холів СРСР, в тому числі й для Київського. У 1972 році по закінченні факультету музичної режисури балетмейстерського відділення Ленінградської консерваторії (клас Ігоря Бельського) став одним з балетмейстерів-постановників Київського академічного театру опери та балету ім. Т. Шевченка (тепер – Національна опера України ім. Т. Шевченка), а упродовж 1977–1978 років очолював пост головного балетмейстера театру.

На сцені Київського ДАТОБ Г. Майоров поставив такі балети як "Світанкова поема" (1973, муз. В. Косенко), "Повернення" (1974, муз. Б. Лятошинського), "Вальпургієва ніч" (1977, муз. Ш. Гуно), "Дівчина і смерть" (1978, муз. Г. Жуковського). Не залишив балетмейстер поза увагою і дитячий репертуар театру. Для найменших глядачів він поставив хореографічні вистави "Чіполліно" (1974, муз. К. Хачатуряна) й "Білосніжка та семеро гномів" (1975, муз. Б. Павловського).

Інтерес до української театральної спадщини, вивчення невідомих сторінок історичного минулого вітчизняного балетного театру зумовлює актуальність даної публікації. Мета наукової розвідки передбачає аналіз творчості балетмейстера, пов'язаної із створенням дитячого балетного репертуару. Науковим завданням статті стало: розглянути історіографію проблеми; визначити композиційні та художні особливості балетів Г. Майорова "Чіполліно" й "Білосніжка та семеро гномів"; проаналізувати осмислення творчого доробку Г. Майорова, яке відбулося на вітчизняній сцені на рубежі ХХ–ХХІ століть.

Зазначимо, що публікація має чіткі хронологічні межі. Верхня дата пов'язана з початком роботи Г. Майорова у Київському ДАТОБ ім. Т. Шевченка, нижня – із завершенням кар'єри у театрі і переходом на посаду головного балетмейстера Державного ансамблю танця Білоруської РСР.

Аналіз наукових джерел довів, що творчість Генріха Майорова неодноразово ставала предметом обговорення у колі вітчизняних та зарубіжних науковців. Перші публікації на дану тему з'явилися у 1970-х роках в радянській мистецтвознавчій літературі. Після прем'єр балетів "Чіполліно", "Білосніжка та семеро гномів" з рецензіями на вистави Г. Майорова виступили такі відомі російські й українські театральні критики як М. Ельяш [16, 23-25], В. Кригер [7, 2], М. Витвицький [2, 4], Н. Рославлева [10, 62-64], Ю. Афанасьєв [1, 3], І. Диченко [3, 42-44], Л. Дичко [4, 4], Ю. Косенко [5, 3], О. Рухленко [11, 4] та інші. Науковцями було висвітлено характер його співпраці з відомими радянськими композиторами – Б. Лятошинським, В. Косенко, Г. Жуковським, К. Хачатуряном, а також визначено особливості балетмейстерського стилю роботи з кордебалетом та солістами.

У пост-радянський період до творчості Г. Майорова зверталися такі вітчизняні та зарубіжні балетознавці, як Ю. Станішевський [12-13], Л. Тарасенко [14], К. Чернова [15]. Цінні спогади про постановку балету "Чіполліно" на сцені московського Большого театру зберегла народна артистка Росії Лізе Лієпа [9]. Водночас наголосимо: незважаючи на те, що упродовж 1970-х – 2000-х років мистецтвознавці неодноразово обговорювали сценічні здобутки Г. Майорова, історія створення дитячих балетних вистав залишалася поза межами їх наукового осмислення і розглядалася лише у контексті загальної творчості хореографа.

Виклад основного матеріалу. За спогадами Г. Майорова, автором сценарію до балету "Чіполліно" (створений за мотивами однойменної казки італійського письменника Джанні Родарі) став провідний соліст Новосибірського ДАТОБ – Геннадій Рихлов. Саме це лібрето було покладено в основу музики відомого радянського композитора Карена Хачатуряна (сценограф – А. Кириченко). Генріх Майоров пригадував: "Я почав працювати над балетом навесні 1974 року, а вже у листопаді з величезним успіхом відбулася його прем'єра на сцені Київського театру опери та балету. Там у той час була дуже сильна трупа [...]. Я розумів, що для дитячого балету, по-перше, потрібна чітка фабула, де зрозуміло який герой хороший, а який – поганий, навколо чого розгортається інтрига. По-друге, були необхідні відповідні виразні засоби" [15].

Простодушна казка про боротьбу городнього народу з фруктовими гнобителями у загальному плані була схожою на справжній балет для дорослих. Вистава складалася з трьох актів, в ній було багатогранно представлено всі відомі хореографічні форми: варіації, дуети, тріо, квартети, ансамблі. Класичний танець був цілком позбавлений важкої для дитячого розуміння умовності, дія стрімко розгорталася. "Робота з партитурою Хачатуряна викликала одне задоволення, – зазначав згодом Г. Майоров. – В нього неймовірно розписана музична драматургія, наскрізні партії. І я зробив те саме – у мене власна пластична партитура. Чіполліно і Редисочка – це простолюд, вільна пластика, – аристократи – Магнолія і Вишенка – елегантність, чиста класика. У драматургічних, гострих моментах залучений найвіртуозніший класичний танець. Лейттема музики – італійська тарантела" [15].

Для кожного казкового героя Г. Майоров створив виразну хореографічну лейттему, власний танцювальний малюнок, який слугував відображенню колоритних пластичних характеристик казкових персонажів. У роботі над виставою балетмейстер продемонстрував "тонке відчуття індивідуальності кожного артиста, уміння розкрити його виконавські можливості" [12, 422]. У сміливому творчому пошу-

ку Г. Майоров об'єднав визнаних майстрів Київського ДАТОБ ім. Т. Шевченка: Тетяну Таякіну, Аллу Лагоду, Людмилу Сморгачову, Раїсу Хілько, Валерія Ковтуна, Віктора Литвинова, Сергія Лукіна та інших виконавців. Хореограф зумів побудувати злагоджений акторський ансамбль, який досяг справжньої гармонії в усіх художніх компонентах спектаклю. Зокрема, яскравого емоційного забарвлення й теплого гумору набув привабливий образ відважного, і поряд з тим задержаного, веселого Чіполліно. Завдяки хореографії Г. Майорова виконавець головної партії – віртуозний і темпераментний танцівник Євген Косменко не лише майстерно відтворив зміст сценічних колізій, а й вміло розкрив характер втілюваного персонажу. Відомий український мистецтвознавець Ю. Станішевський писав про виставу Г. Майорова: "Утверджуючи власний балетмейстерський почерк, оригінально використовуючи здобутки драматичної й музичної режисури та прийоми кінематографічного монтажу, талановитий український хореограф разом з композитором Кареном Хачатуряном і диригентом Костянтином Єременком створив щедро танцювальну, мальовничу, справді сучасну за своєю образною системою і хореографічною лексикою виставу, яка сприяла збагаченню мистецької палітри українського балетного театру й розширенню діапазону його жанрових можливостей" [12, 422-423].

Наголосимо, що за створення балетного спектаклю "Чіполліно" К. Хачатурян, Г. Майоров, К. Єременко, Є. Косменко та Л. Сморгачова восени 1976 року одержали звання лауреатів Державної премії СРСР. Крім того, Г. Майорову незабаром запропонували здійснити постановку балету "Чіполліно" на сцені Большого театру у Москві. Вона стала своєрідним варіантом київського спектаклю, але з певними змінами, зумовленими новою сценографією художника В. Левенталю та виконавськими індивідуальностями артистичного колективу [14, с. 184]. Головні партії у московській виставі виконали Михайло Цивін, Ніна Сорокіна, Андрій Петров, Маріс Лієпа. Донька останнього, відома російська балерина Ілзе Лієпа пригадувала: "Всі артисти на сцені колобродили як могли! Це можна було порівняти лише з тією атмосферою, про яку переповідають старі театральні, які бували на виставах першого МХАТу, коли гумору і жартам не було кінця. Цим вони заводили одне одного і створювали якусь непомітну наелектризованість спектаклю..." [9].

У театральному сезоні 1975-1976 років Генріх Майоров представив київському глядачу нову казкову виставу – "Білосніжка та семеро гномів", створену за мотивами казки братів Грімм. Диригентом вистави виступив Костянтин Єременко, сценографом – Катерина Рапай. Збереглися цікаві спогади останньої щодо створених нею театральних декорацій для постановки Г. Майорова. У листі художниці до друга родини Рапай – Сергія Параджанова, читаємо: "Мій улюблений дядя Серьожа! За цей час, що я не писала, зробила дуже багато. Працювала з Генюю Майоровим – зробили спектакль "Чіполліно" в Ашхабаді (мої костюми). Нещодавно була прем'єра нашого балету в Київському оперному театрі – "Білосніжка та семеро гномів" – моя перша цілісна постановка. Цей лист зроблено на шматку початкового варіанту панорами, на тлі якої повинні були відбуватися танці. Однак вони [адміністрація театру] не зрозуміли – що це таке. Вони говорили: "Де ліс? Де небо?" Довелося переробити. Але як нам не вистачало Вас, як я страждала, що Вас не було на прем'єрі! Тому цей спектакль я присвячую Вам, моєму прекрасному Учителю. Якщо буде можливість, передам Вам фотографії вистави..." [8].

Знайому всім дитячу казку хореограф Генріх Майоров чарівно перетворив на казку танцювальну, наповнивши її захоплюючими акробатичними елементами, веселими характерами персонажів та живими ігровими мізансценами. Як зазначав вже згадуваний мистецтвознавець Ю. Станішевський, на основі мелодійної, але суто ілюстративної, позбавленої драматургічної струнності музики польського композитора Богдана Павловського, а також досить стриманого за змістом лібрето, в якому сімка гномів жодним чином не рухала дію й не впливала на долю героїв, Г. Майоров зумів створити іскристу комедійну балетну виставу. "У його багатобарвній балетмейстерській палітрі знайшлися переконливі виразливо-зображальні засоби для втілення кожного казкового персонажу, правдивого змалювання сценічних подій. Не випадково виконавці всіх хореографічних партій зуміли створити цікаві сценічні образи, розкривши нові грані свого акторського обдаровання" [12, 424].

Нове осмислення творчого доробку Г. Майорова на вітчизняній сцені відбулося на рубежі ХХ – ХХІ століть, коли 1995 року колектив Київського ДАТОБ ім. Т. Шевченка відтворив хореографічну редакцію балету "Чіполліно", а 2006-го – трупа Київського муніципального академічного театру опери та балету для дітей та юнацтва презентувала столичному глядачеві прем'єру спектаклю "Білосніжка та семеро гномів".

Для балету "Чіполліно" художник А. Іконніков запропонував оригінальне, підкреслено мальовниче сценографічне рішення, яке відповідало музиці й іскристій, динамічній хореографії. На пропозицію Анатолія Шекери (у 1990-х роках головного балетмейстера Київського ДАТОБ ім. Т. Шевченка) Генріх Майоров створив оновлену танцювальну версію "Чіполліно", враховуючи акторські особистості нового покоління артистів, переосмисливши деякі сольні, ансамблеві й масові епізоди, чіткіше вибудувавши розгортання подій. Прем'єра нової редакції балету відбулася 29 січня 1995 року під орудою диригента Олексія Баклана, який тонко відчував природу комедійного танцювального дійства. У виставі були зайняті такі відомі українські танцівники, як М. Мотков, Є. Бондаренко, В. Буртан, Є. Кайгородов, С. Михайлов, О. Філіп'єва, І. Задаєнна, Т. Голякова, О. Калібабчук, Д. Клявін Г. Жало тощо. У наші дні спектакль "Чіполліно" продовжує жити на сцені головного музичного театру столиці. Серед виконавців можна побачити нове покоління вітчизняних артистів: Н. Лабезникову, С. Такіту, А. Гуру, В. Іщука, К. Алаєву, І. Борисову, О. Киф'як, К. Шишпор тощо.

Виставу "Білосніжка та семеро гномів" для Київського муніципального театру опери та балету було створено зусиллями Генріха Майорова, Віктора Литвинова (у 2005-2009 роках головного балетмейстера театру), сценографів Леоніда Курамшина, Ярослави Цимбал, Миколи Музики та диригента Олексія Баклана. Дійство відбувалося в яскравих і барвистих декораціях, які, за визначенням театральних критиків, "приємно відрізнялися своїм розмаїттям" [14]. Володіючи почуттям перспективи, художник Л. Курамшин, зумів створити на маленькій сцені і величний королівський палац і густий казковий ліс. Щодо балетмейстерсько-постановчої роботи Г. Майорова мистецтвознавець Лариса Тарасенко писала: "Генріх Майоров скрупульозно і ретельно, з тонким і добрим гумором хореографічно змалював кожний образ, наслідуючи музику композитора, який точно вловив мотив для кожного характеру, а артисти балету настільки щиро грали свої ролі, що у дорослих мимоволі наверталися сльози розчулення, а діти захоплено і безпосередньо вітали кожну сцену з їхньою участю" [14]. У наш час "Білосніжка та семеро гномів" залишається найпопулярнішою дитячою виставою Київського муніципального академічного театру опери та балету для дітей та юнацтва. Серед сучасних виконавців можна побачити таких відомих солістів театру як: А. Кавасакі, М. Нагасаву, К. Виновий, І. Хомищак, О. Душаков тощо.

Висновки та перспективи подальших розробок. Отже, підсумовуючи викладений в основному розділі публікації матеріал, наголосимо на наступних висновках:

1. Аналіз історіографії проблеми довів, що окремі її аспекти неодноразово розглядалися у монографіях та наукових публікаціях вітчизняних (Ю. Афанасьєв І. Диченко, Л. Дичко, Ю. Косенко, О. Рухленко, Ю. Станішевський, Л. Тарасенко тощо) та зарубіжних (М. Ельяш, В. Кригер, М. Витвицький, Н. Рославлева, К. Чернова) дослідників. Водночас історія створення дитячих балетних вистав залишилася поза межами наукового осмислення мистецтвознавців і розглядалася лише у контексті загальної творчості хореографа.

2. За композиційною побудовою дитячі балети Г. Майорова "Чіполліно" й "Білосніжка та семеро гномів" не відрізняються від вистав для дорослих. У спектаклях широко представлені всі відомі хореографічні форми: варіації, дуети, тріо, квартети, ансамблі. Класичний танець цілком позбавлений елементів умовності, дія стрімко розгортається, для кожного казкового героя обрано виразну хореографічну лейттему та власний танцювальний малюнок, що відображає його пластичний характер.

3. Переосмислення творчих здобутків Г. Майорова на українській балетній сцені відбулося на рубежі ХХ – ХХІ століть: 1995 року колектив Київського ДАТОБ ім. Т. Шевченка відтворив хореографічну редакцію балету "Чіполліно", а 2006-го – трупа Київського муніципального академічного театру опери та балету для дітей та юнацтва презентувала столичному глядачеві прем'єру спектаклю "Білосніжка та семеро гномів". Г. Майоровим було створено оновлені танцювальні версії вистав, із врахуванням акторських особистостей нового покоління артистів та зміною деяких сольних, ансамблевих й масових епізодів.

Безумовно, вивчення композиційних й художніх особливостей дитячих балетів Г. Майорова "Чіполліно" й "Білосніжка та семеро гномів" не може обмежуватися лише цією публікацією і вимагає більшої дослідницької уваги з подальшим відображенням здобутих результатів у фахових виданнях з історії вітчизняної та світової хореографії.

Література

1. Афанасьєв, Ю. Чіполліно танцює / Ю. Афанасьєв // Культура і життя. – 1974. – 24 листопада. – С. 3.
2. Витвицький, Н. Пляшет Чіполліно / Н. Витвицький // Московская правда. – 1976. – 20 июля. – С. 4.
3. Диченко, І. "Чіполліно" – колективний успіх / І. Диченко // Театрально-концертний Київ. – 1976. – № 12. – С. 42-44.
4. Дычко, Л. Здравствуй, Чіполліно! / Л. Дычко // Правда України. – 1974. – 10 декабря. – С. 4.
5. Косенко, Ю. Знайома Білосніжка / Ю. Косенко // Культура і життя. – 1975. – 18 квітня. – С. 3.
6. Кошара, Н. Балет – не просто красиве видовище / Н. Кошара // Робітничая газета. – 1977. – 20 лютого. – С. 3.
7. Кригер, В. И весело, и серьезно / В. Кригер // Советская культура. – 1976. – 13 июля. – С. 2.
8. Лист Катерини Рапай – театрального художника до С. Параджанова в Зону // PARADJANOV. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vk.com/parajanov>
9. Лиєпа, І. Балет для дітей / І. Лиєпа // Орфей. – 2016. – 20 июня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.muzcentrum.ru/orpheusradio/programs/balletfm/19566-balet-dlya-detej>
10. Рославлева, Н. Балет о дружбе / Н. Рославлева // Музыкальная жизнь. – 1975. – № 6. – С. 62–64.
11. Рухленко, О. Казка в балеті / О. Рухленко // Вечірній Київ. – 1975. – 15 листопада. – С. 4.
12. Станішевський, Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність / Ю. Станішевський. – Київ: Музична Україна, 2002. – 736 с., іл.
13. Станішевський, Ю. Український балетний театр / Ю. Станішевський. – Київ: Музична Україна, 2008. – 411 с.
14. Тарасенко, Л. Казка і танець / Л. Тарасенко // День. – 2006. – 21 листопада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.musictheatre.kiev.ua/press/14>
15. Чернова, К. Генріх Майоров: "Идея поставит "Чіполліно" родилась в Новосибирске / К. Чернова // Новат. – 2015. – 30 ноября. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.classicalmusicnews.ru/interview/genrih-mayorov-interview-2015/30.11.2015>
16. Эльяш, Н. Кому много дано... / Н. Эльяш // Театр. – 1977. – № 1. – С. 23-25.

References

1. Afanasiev, U. (1974 November 24). Cipollino dances. Culture and life, 3 [in Ukrainian].
2. Vytvizkiy, N. (1976 July 20). Chipollino is dancing. Moscow's truth., 4 [in Russian].
3. Dychenko, I. (1976). "Cipollino" – collective success. Kiev of Theatres and concerts, № 12, 42-44 [in Ukrainian].
4. Dychko, L. (1974 December 10). Hello Cipollino! Ukraine's truth, 4 [in Ukrainian].
5. Kosenko, U. (1975 April 18). Familiar Snow White. Culture and life, 3 [in Ukrainian].
6. Koshara, N. (1977 February 20). Ballet is not just a beautiful art. Workers newspaper, 3, [in Ukrainian].
7. Kriger, V. (1976 July 13). Funny and seriously. Soviet culture, 2 [in Russian].
8. Letter of Katerina Rapay, theatre artist, to the prison to Paradjanov. PARADJANOV. Retrieved from <https://vk.com/parajanov>.
9. Liepa, I. (2016. 20.06). Children's ballet. Orfey. Retrieved from <http://www.muzcentrum.ru/orpheusradio/programs/balletfm/19566-balet-dlya-detej>
10. Roslavleva, N. (1975). Ballet about friendship. Musical literature, 6, 62–64 [in Russian].
11. Ruchlenko, O. (1975 November 15). Fairytale in ballet. Evening Kiev, C. 4 [in Ukrainian].
12. Stanishevskiy, Y. (2002). The National Opera House of Ukraine named after Taras Shevchenko in Kiev, history and contemporary. Kiev: Musical Ukraine [in Ukrainian].
13. Stanishevskiy, Y. (2008). Ukrainian ballet theatre. Kiev: Musical Ukraine [in Ukrainian].
14. Tarasenko, L. (2006 November 21). Fairytale and dance. Retrieved from <http://www.musictheatre.kiev.ua/press/14>
15. Chernova, K. (2015.30.11). Henry Mayorov: "Idea of staging Chipollino" born in Novosibirsk. Retrieved from <http://www.classicalmusicnews.ru/interview/genrih-mayorov-interview-2015/30.11.2015>
16. Eliash, N. (1977). The one who has a lot... Theatre, 1, 23-25 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 15.09.2017 р.

UDC 378.147

Birillo Inna

candidate of engineering sciences
Associate Professor, Department of arts
Kyiv University of Culture
88inna@i.ua

HEURISTIC THINKING AS A CONDITION OF SUCCESSFUL PROFESSIONAL CAREER OF FUTURE OF ENVIRONMENT DESIGNERS

Purpose of Article. The publication is aimed at consideration of research theoretical aspects of future environment designers' heuristic thinking as a necessary condition for the success of their professional activity. Rapid development of world's globalization, high pace of science and technology improvement, conditions of constant increase of ecological, technogenic, natural disasters threats, update the problem of students' heuristic thinking development in order to provide opportunities for self-learning, their creative and adequate application in different conditions of practical activity. **Methodology.** The methodological framework of this study is a systematic analysis, general scientific methods for organizing and summarizing and the method of comparative analysis. **Scientific novelty.** The innovation consists in better understanding of the role of training future environment designers; implementation of the basic forms and methods of heuristic learning, main features of the development of heuristic thinking, which is a prerequisite for the success of professional activities and professional growth of future environment designers. The basis of future environment designers' heuristic learning is creative thinking and computer technologies usage is auxiliary platform, that provides formation and training of qualified specialists. The introduction of discipline "Computer simulation of the environment" in the preparation of future environment designers will allow each student to realize himself as a person. Therefore, they can see the personal value of their projects. It activates students' thinking, develops positive motivational settings for their future professional activity and develops a habit to think actively, creatively, rationally and to act. **Conclusions.** The successful implementation of the basic forms and methods of heuristic learning and successfully selected system of creative tasks and non-standard tasks will contribute to improving the efficiency of the educational process and will ensure the development of creative abilities of students, and the creative solution of problem situations will raise education at a new professional level.

Keywords: methods of heuristic, heuristic thinking, training of environment designers.

Бірілло Інна, кандидат технічних наук, доцент кафедри мистецтв Київського університету культури

Евристичне мислення як умова успішної професійної діяльності майбутніх дизайнерів середовища

Мета роботи – розгляд теоретичних аспектів евристичного мислення майбутніх дизайнерів середовища як необхідної умови успішності їх професійної діяльності. Стрімкий розвиток світової глобалізації, високі темпи удосконалення науки і техніки, умови постійного наростання екологічних, техногенних, природних загроз катастроф актуалізують проблему розвитку евристичного мислення у студентів з метою забезпечення можливостей самостійного набуття знань, їх творчого та адекватного застосування за різних умов практичної діяльності. **Методологічною основою** дослідження є системний аналіз, загальнонаукові методи систематизації та узагальнення, метод порівняльного аналізу. **Наукова новизна** полягає в розширенні уявлень щодо підготовки майбутніх дизайнерів середовища, реалізації основних форм і методів евристичного навчання, особливостей розвитку евристич-